

Svikt og svik – hva nå?

NOU 2003:31 Retten til et liv uten vold

Forskningen trekker frem en rekke skadevirkninger hos barn som vokser opp i familier med vold. Disse rammer barna både der de utsettes for volden direkte gjennom fysisk mishandling eller indirekte ved at barna ser, hører eller fornemmer volden. Det kan være svært vanskelig å skille gruppen barn som opplever vold i familien fra barn som selv utsettes for vold. En finner at atferdsvansker, emosjonelle vansker og kognitive problemer har vesentlig høyere forekomst hos alle disse barna, sammenliknet med barn som ikke har vokst opp i familier med vold.

Vold mot barn = alvorlige konsekvenser

- Store tap og belastninger, fysisk og psykisk
- Stor trussel mot folkehelsen
- Store samfunnsøkonomiske tap

ACE studien - hva svarte deltakerne?

- Litt over halvparten av gruppen hadde erfaring 1 ACE
- 1 av 4 hadde 2 ACE
- 1 av 16 hadde 4 ACE

ACE poeng og risikofaktorer for helse:

ACE $\geq$ 4 gav (sammenliknet med ACE = 0)

- 12.2 x økt risiko for å gjøre et selvmordsforsøk i løpet av livet
- 7.4 x økt risiko for alkoholmisbruk
- 4.6 x økt risiko for to uker eller mer med depresjon siste år
- 2.2 x økt risiko for å være vanerøyker
- 1.6 x økt risiko for ekstrem overvekt

Metode

- Mange kilder – 250 saker fra eksterne kilder/søk i STRASAK og lovdata
- 20 saker for dypere gjennomgang – samt intervju
- Forskning, litteratur, møter med organisasjoner
- Samtaler med ungdom som har opplevd vold, overgrep og omsorgssvikt

Svikt

- Mange kunne ha sett og gjort noe
- Tjenestene samarbeidet ikke godt nok
- Samtale med barn manglet

Samtale med barn og hjemmebesøk

- Kompetanseløft om samtaler med barn og barns medvirkning
- Barnevernet skal ikke henlegge en undersøkelse uten å ha vurdert å
  - snakke med barnet
  - dra på hjemmebesøk

Svikt

Symptomer, atferdsuttrykk og andre tegn ble misforstått

"Jeg levde i et regime hvor jeg ble truet på livet fra så langt tilbake som jeg kan huske. I stedet for å undersøke hvorfor jeg oppførte meg som jeg gjorde, fikk jeg et amfetaminpreparat for at jeg skulle takle hverdagen bedre".

Svikt

- Personer mistenkt eller dømt for vold eller seksuelle overgrep får mulighet til å begå nye overgrep
- Melde- og avvergeplikt ble ikke overholdt
- Saker undersøkes ikke godt nok

Svikt

- Dårlig dokumentasjon, journalføring og evaluering
- Tjenestene bruker alt for lang tid
- Dårlig kvalitet på tilsyn og kontroll

Barn i risiko

- Opplysningsplikt til barneverntjenesten om ufødte barn
- Politiets og påtalemyndighetens saksbehandlingstid
- Avvergeplikt jfr Strl. § 169

Frister for etterforskning

- Gjennomgående lang behandlingstid i alle ledd
- Frister for tilrettelagte avhør
- RA om frister for etterforskning

Avvergeplikt Strl § 196

- Høy terskel for når plikten inntreer
- Avverge til hvem?

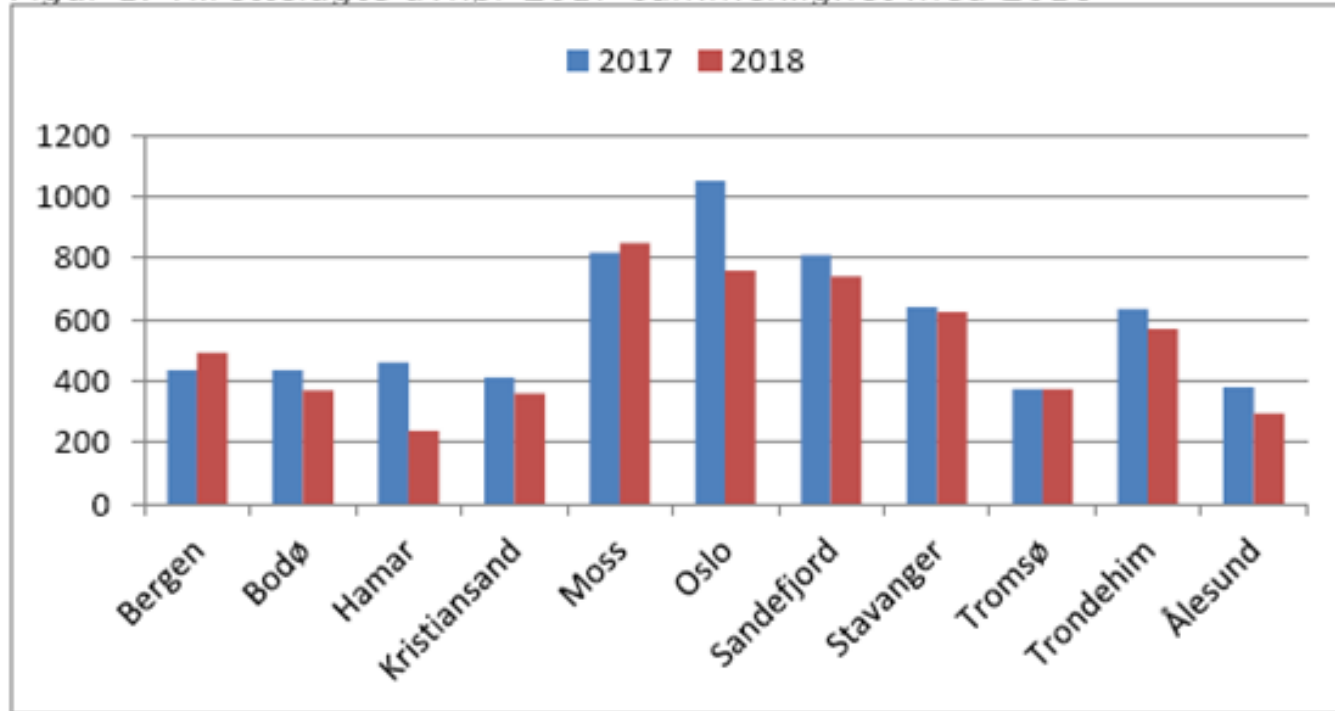
Dyrevelferdsloven §5

"Har man grunn til å tro at et dyr blir utsatt for mishandling eller omsorgssvikt så har enhver varslingsplikt til Mattilsyn eller politi"

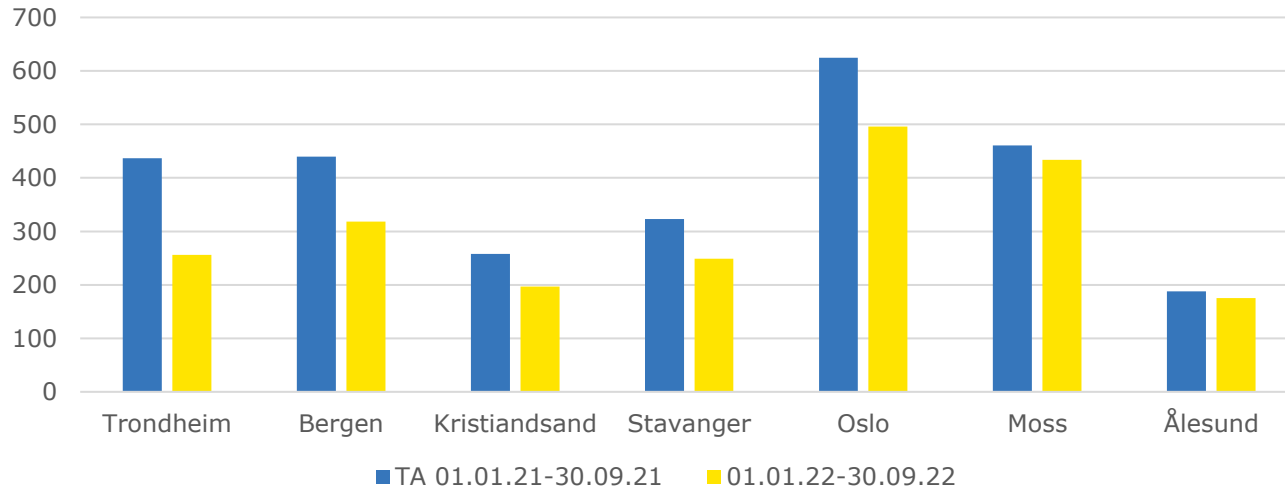

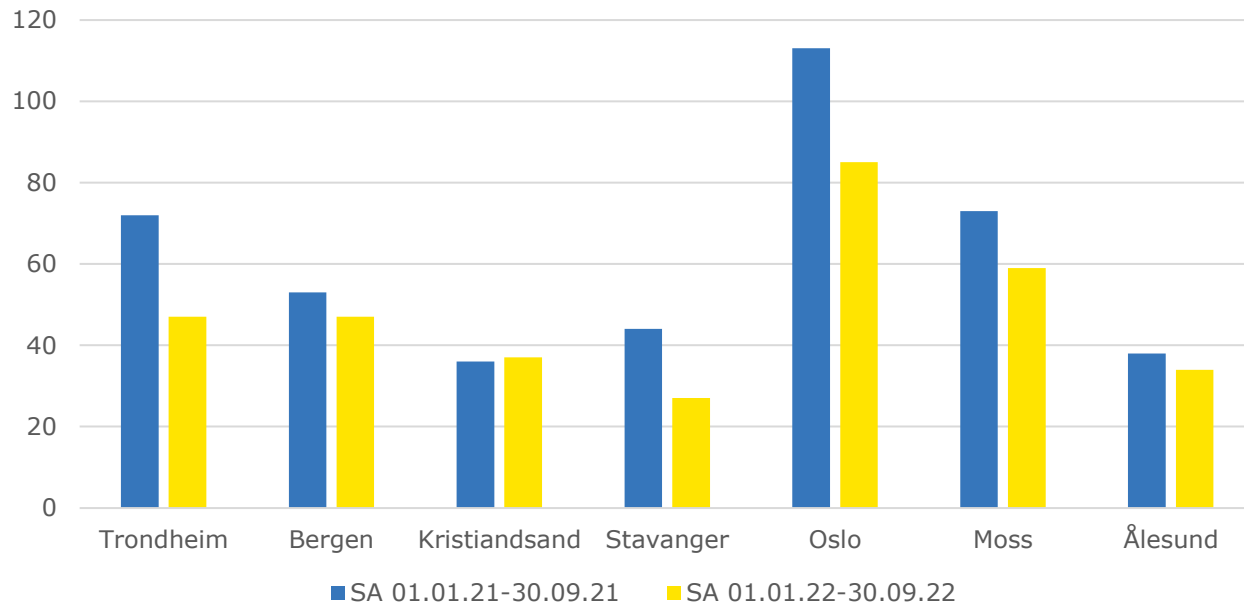
Figur 1. Tilrettelagte avhør 2017 sammenlignet med 2018

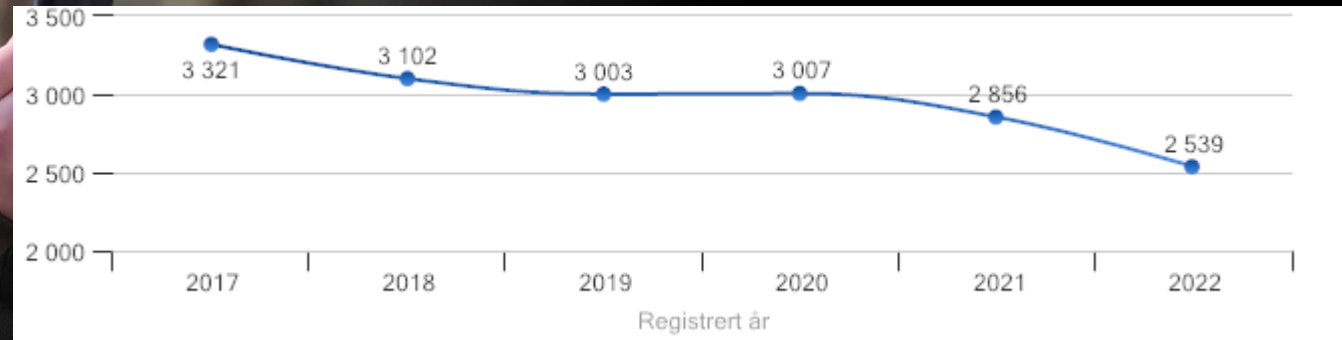
TA 2021 vs 2022

SA 2021 vs 2022

§ 282 saker siste 5 år

Oppklaring § 282 siste 5 år

Tas det for mange tilrettelagte avhør?

- Rapport i Trøndelag: Undersøkelse av og forslag til tiltak i saker med tilrettelagte avhør
- Retursaker & endring av praksis
- «Blir det bedre for barna?»
- Barnets beste vurderinger»

"Det er et lovbestemt vilkår for å iverksette etterforskning at det er såkalt rimelig grunn til det. Terskelen for å iverksette etterforskning av mulige overgrep mot barn er og skal være lav. Det skal altså lite til for at det er "rimelig grunn."

RA jfr. Barnehagesaker 2018/2019

En av hovedkonklusjonene i den såkalte "**Flaskehalsrapporten**" av 01.02.2019, som ble utarbeidet av en arbeidsgruppe med Katharina Riise (hos RA) som leder, er at; "***Sakenes alvor bør være styrende for hvilke saker det skal tas tilrettelagte avhør i,***"

Videre kan det av hensyn til barnets beste være grunn til å vurdere om en del av de sakene som anmeldes av barnevernet, og som er av noe mindre alvorlighet, burde vært fulgt opp i "barnevernssporet" og ikke som straffesak. Norge har svært strenge bestemmelser mht. hva som defineres som vold mot barn. Det er ikke nødvendigvis til barns beste at de hentes inn til TA for å forklare seg mot sine foreldre og/eller at foreldre straffes. Dette kan også vanskeliggjøre barnevernets arbeid i familien fordi tilliten til barnevernet er blitt svekket når det blir kjent at de har involvert politiet.

Rapporten illustrerer forøvrig at både politiet selv og barnevernet er opptatt av om sakene som meldes til politiet fører frem i den forstand at de leder til tiltale og domfellelse.

Høy henleggelsesprosent kan av noen oppfattes som at straffesakssporet er et feilvalg. Ikke minst innenfor saksfeltet er vold og overgrep mot barn er imidlertid dette en feilslutning.

Riksadvokaten understreker at politiet og påtalemyndighet hverken kan eller skal måle kvaliteten på og hensiktsmessigheten av etterforskningsinnsatsen utelukkende i antall tiltaler og domfellelser. Dette kan illustreres ved verdien for alle involverte av en avkreftelse av en mistanke om vold og overgrep gjennom politietterforskning (tilsynelatende omfattende blåmerker på en barns rygg og rumpe viser seg for eksempel å være såkalte mongolske flekker, én type fødselsmerke).

For barnet er det viktigste uansett at vold og overgrep stanses og at både barnet og familien uavhengig av straffesakens utfall- får hjelp med de utfordringene som kanskje foranlediget anmeldelse og etterforskning. En grundig etterforskning fra politiets side gir et godt grunnlag også for barnevernets videre oppfølging, uavhengig av om det ender med tiltale eller henleggelse. En godt etterforsket henlagt sak er også viktig dersom nye forhold eller hendelser skulle inntreffe.

Samarbeid og samordning

- Klargjøre BLDs rolle som samordnende/koordinerende departement
- Innføre tverrfaglige konsultasjonsteam ved lov
- **Evaluere og lovfeste Statens barnehus**
- Pasientjournalssystemer må videreutvikles for å gjøre helsepersonell i stand til å oppdage

Barnehusevalueringen

- Tilbudet **oppleves minst like positivt av barn og følgepersoner som i 2012.**
- I 2021 framstår barnehusene som **et viktig, høykompetent og godt innarbeidet tilbud** til barn og unge i politianmeldte saker om vold og overgrep.
- Barnehusmodellen har **funnet sin form** når det gjelder oppgaver og involverte aktører.
- Barnehusene sett under ett ser ut til å **arbeide i tråd med internasjonale konvensjoner, prinsipper om barnevennlige rettsprosesser og rådende kunnskap om ivaretagelse av barn.**

Oppsummering - utfordringer

- Lang reisevei fremdeles en utfordring, særlig i Nord-Norge
- Barnehusets doble mandat er viktig, men er under press
- Bekymring for at straffesaksarbeidet får forrang og underminerer barnehusmodellen
- Forskjeller i hvordan politidistriktene prioriterer barnehus økonomisk skaper A- og B-barnehus.
- Rom for videreutvikling av barnehusmodellen, blant annet i samarbeid med barnevern

Forslag til tiltak – et utvalg

- Forslag om nytt barnehus i Nord-Norge
- Utvide målgruppa til mistenkte barn
- Oppfølgingsarbeidet må reguleres tydeligere enn i dag
- Forbedre kvaliteten på de rettsmedisinske mandatene
- Fristene for avhør bør opprettholdes men kunne praktiseres noe mer fleksibelt
- kapasiteten for sosialpediatriske undersøkelser i barnehus økes

"Vi veit jo hva som skal til for å lykkes!"

- At politiet blir koblet på tidlig i sakene. Ofte er barnevernet inne før oss. Kan resultere i litt opprydding for oss. Hvem har sagt hva, noe er trukket, påvirkning hjemme i fra o.l.
- Godt avhør av kilden til opplysningene.
- **TRYGGHETSPERSONER** som kan ivareta barnet i forkant, underveis og i etterkant av avhørene.
- Tilstrekkelig med tid til forberedelser og samsnakk før avhøret mellom avhørsleder, jurist (om denne ikke er den samme), etterforsker, avhører og rådgiver(gjøres i praksis svært sjelden).

"Vi veit jo hva som skal til for å lykkes!"

- At alle er forberedt og kjenner saken før samråd (er heller unntakene at vi får til dette som TA avhører).
- Et godt avhør med åpne, ikke ledende spørsmål.
- At støttebevis blir fulgt opp. Eks. merker og skader på interiør eller eksteriør.
- MU/TU.
- BV/SB/Politi har et godt opplegg for ivaretagelse av barnet i etterkant – enten det blir plassert eller ei.

"Vi veit jo hva som skal til for å lykkes!"

- At saken forblir hos samme jurist/etterforsker underveis.
- Aktiv bruk av Indicia.
- I avhør hvor tolk blir brukt må dette være en god tolk som både tolker korrekt og også har den riktige fremtoningen.

Kunnskapsbasert politiarbeid

Politi­høgskoletilbud – lavterskel (7,5 stp.):

- Etterforskning av alvorlig vold mot barn
- Etterforskning av seksuelle overgrep – barn og særlig sårbare voksne
- Etterforskning av seksuelle overgrep – digitale overgrep og digitale spor
- **Mishandling i nære relasjoner**
- Etterforskning av seksuelle overgrep – voksne
- Generell innføring i etterforskning – strategier og prinsipper
- Generell innføring i etterforskningsmetodikk

